

Сеидба на пченица

Пченицата се одгледува заради зрното кое има висока хранлива вредност, и кое заради својот хемиски состав и особините на белковините-лепакот дава најквалитетен леб. Денес околу 70% од човештвото во светот се храни со пченица.

Пченицата има големи барања во поглед на плодноста и физичките особини на почвата. Не се погодни за одгледување тешките збиени почви оптеретени со пркумерна влага, како и лесните песокливи кои имаат мал капацитет за вода, многу лесно доаѓа до измрзнување на растенијата и недостатокот на вода во топлите месеци.

Најдобро е пченицата да се одгледува во плодород со други култури, бидејќи одгледувањето во монокултура ги намалува приносите заради заразување на површините со плевели, болести, штетници, како и едностраното користење на хранливите елементи. Сеењето на пченица по пченица во секој случај треба да се избегнува, а сепак до колку се наметне треба да се обрне внимание на применетата агротехника а особено на ѓубрењето и заштитата. Најдобри предкултури се легуминозите (соја, грав, грашок, граор и др.) како и окопните (сончоглед, пченка, шеќерна репа, памук, компир, бостан и др.).

Основната обработка на почвата има големо значење за постигнување на високи приноси. Длабочината, начинот и времето на основната обработка зависи од предкултурата, особините на почвата, жетвените остатоци и др. Ако за предкултурата е извршено длабоко орање, се обработува плитко 20-25 см, под услов ако жетвените остатоци квалитетно се заораат. На тешки почви се обработува подлабоко бидејќи побрзо слегнува почвата, а на

лесни и песокливи поплитко.

Предсеидбената припрема треба да биде квалитетна за да се обезбеди добар сеидбен слој.

Ѓубрењето за сеидба на пченицата треба да се врши врз основа на потенцијалната плодност на почвата која се добива со агрохемиска анализа, како и ѓубрењето на предкултурата. На различни типови на почви и во различни еколошки услови секогаш се истакнува азотот како носител за висок принос на пченицата. За добивање на високи приноси во наши агроеколошки услови ориентационата количина на хранливи елементи се движи: 80-130 кг/ха азот, 60-120 кг/ха фосфор и 60-100 кг/ха калиум. Целата количина на фосфор и калиум и една третина од азотот се внесува со основната обработка, а остатокот на азот се користи за прихранување.

За успешна сеидба многу се битни времето, начинот и длабочината на сеидба.

Оптималниот рок за сеидба во наши агроеколошки услови е од 10-25 Октомври. Сеидбата пред овој рок може да доведе до пченицата прерасте и на тој начин и се намалува отпорноста за презимување. Секое задоцнување на сеидба може да доведе до намалување на приносот и квалитетот на пченицата. Кај нас во поголем дел имаме многу доцна сеидба која се протега по 10 Ноември па и во Декември.

Денес сеуште сеидбата на пченицата кај нас се изведува на најразлични начини. Најраспространети се распрснатата сеидба (рачна или машинска) и сеидбата во редови. Распрснатата сеидба има низа недостатоци како што се: потреба од зголемена количина на семе, семето нерамномерно се распределува по површината и нееднакво се покрива. Редовата сеидба има низа предности врз распрснатата, а се сее тесноредно со растојание на редовите од 12,5 см.

Семето треба да се се на длабочина од 3-5 см. На лесна и сува почва сеидбата треба да се врши подлабоко, а на тешка и влажна поплатко. До колку се доцни со сеидбата треба поплатко да се сее, а до колку сеидбата е порана од оптималниот рок се сее подлабоко.

За обезбедување на високи приноси значајна улога има густината на посевот која се постигнува со количината на семе на единица површина. Обично количината на семе се пресметува со број на ртливи зрна на m^2 , а врз основа на квалитетните својства на семето, се пресметува во кг/ха. Густината на сеидбата се одредува спрема барањето на сортите а просечно е 500 до 700 изникнати растенија на m^2 , или 200- 280 кг/ха. Нормата на семе зависи од сеидбениот склоп на сортата, рокот на сеидба, климатските услови, квалитетот на преидбената припрема. Наједноставен начин на пресметување на количината на семе е следниот: $X=(a*m)/Uv$, X =количина на семе во килограми по ха, a = маса на 1000 зрна во грами, m =оптимален склоп на растенија по m^2 , Uv =употребна вредност на семето (% чистота*% на ртливост)/100.

Еден од регулаторите на висината на приносот кај пченицата е квалитетот на употребениот семенски материјал. За сеидба најдобро е да се користи сертифицирано семе. До колку се користи семе од сопствено производство тоа треба да е здраво, крупно, чисто и сортно чисто, истото да е селектирано и дезинфицирано. Повеќегодишното непрекинато сеене на семе од една сорта, поради страното оплодување опаѓа сортната чистота, што сигурно се одразува на опаѓање на приносот. Затоа најдобро е да се купи семе од повисока категорија и да се користи до категоријата сертифицирано семе од 2 генерација.

До колку сеидбата е извршена на лошо припремена површина (грутлива), треба да се изврши валјање, со цел да се покрие семето и да се поттикне поникнувањето.

Прихраната со планираната количина на азот се врши на самиот почеток на пролетната вегетација. Кај нас, за наши климатски услови и во зависност од состојбата на посевот обично се врши едно или две прихранувања.

Едно прихранување се врши до колку посевот е добар (има добро братење) и до колку се однесува за средно тешка или тешка почва. Истото треба да се изврши со започнување на вегетацијата, Февруари или почетокот на март.

Две прихранувања се вршат до колку посевот покажува знаци од недостиг на азот, кога се работи за лесна песоклива почва со високо ниво на подпочвена вода каде постои опасност од големи загуби на азот, при стрмни терени за да се избегнат загубите од ерозија или кога посевот ветува висок принос. Првото прихранување се врши рано напролет пред почетокот на вегетацијата до крајот на февруари, а второто кое

представува корекција или дополнително, треба да се изврши до крајот на март односно до почетокот на фаза на вретенисување.

Најчести и економски најзначајни штетници на пченицата се забрусот и житната пијавица (лема).

До колку на иста површина секоја година се менува пченицата со окопни култури, забрусот не представува проблем. Хемиските мерки се применуваат до колку после никнењето се утврдат во просек 5-6 нападнати растенија на 1².

Сузбивањето на лемата се врши до колку има повеќе од 10 ларви на м², со инсектициди наменети за заштита од овај штетник.

Основна мерка за заштита од болестите на пченицата е користење на здраво и дезинфицирано семе.

Пченицата и плевелите со порастот на температурите брзо се развиваат, заради што сузбивањето на плевелите треба да се изврши што порано.

За сузбивање на класести и широколисни плевели можат да се користат хербицидите: TENA, QUARTZ SUPER, SEKATOR, PALLAS-75 WG и др. а за сузбивање само на широколисни плевели можат да се користат хербицидите: DEHERBAN, AGROSAN, PLEVISAN, MONOSAN HERBI (овие препарати се врз база на активна материја 2,4-Д), ARRAT, LANCELOT SUPER, GRANSTAR-75 WP и др.

М-р Цветан Јовановски